

EUKLASIS
KONSERWACJA DZIEŁ SZTUKI

Maria Gąsior
ul. Młodnickiego 48/2, 50-305 Wrocław
tel. 781 447 007
e-mail: euklasis.mg@gmail.com

**WYNIKI SONDAŻOWYCH BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH
NA ELEWACJACH BUDYNKU PRZY UL. HALLERA 13
WE WROCŁAWIU**

Autorka badań i dokumentacji:
dr Maria Gąsior

WROCŁAW 2025

DZIEŁO KONSERWATORSKIE I DOKUMENTACJA CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

*Prawo autorskie, zgodnie z art. 1, Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z dnia 04.02.1994 r. Dz. U. Nr 24,
poz. 83 z dnia 23.02.1994 r. (Dz. U. Z 2006 r. nr 90 z późn. zm.)*

DANE IDENTYFIKACYJNE ZABYTKU

NR WPISU REJESTRU ZABYTKÓW: budynek wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków Zarządzeniem Prezydenta Wrocławia nr 12549/14 z dnia 24 listopada 2014 r. oraz znajduje się na terenie historycznego układu dzielnicy Południe we Wrocławiu.

OBIEKT: elewacje frontowa i tylna kamienicy

LOKALIZACJA: Wrocław, ul. Hallera 13, Wrocław

METODYKA BADAŃ

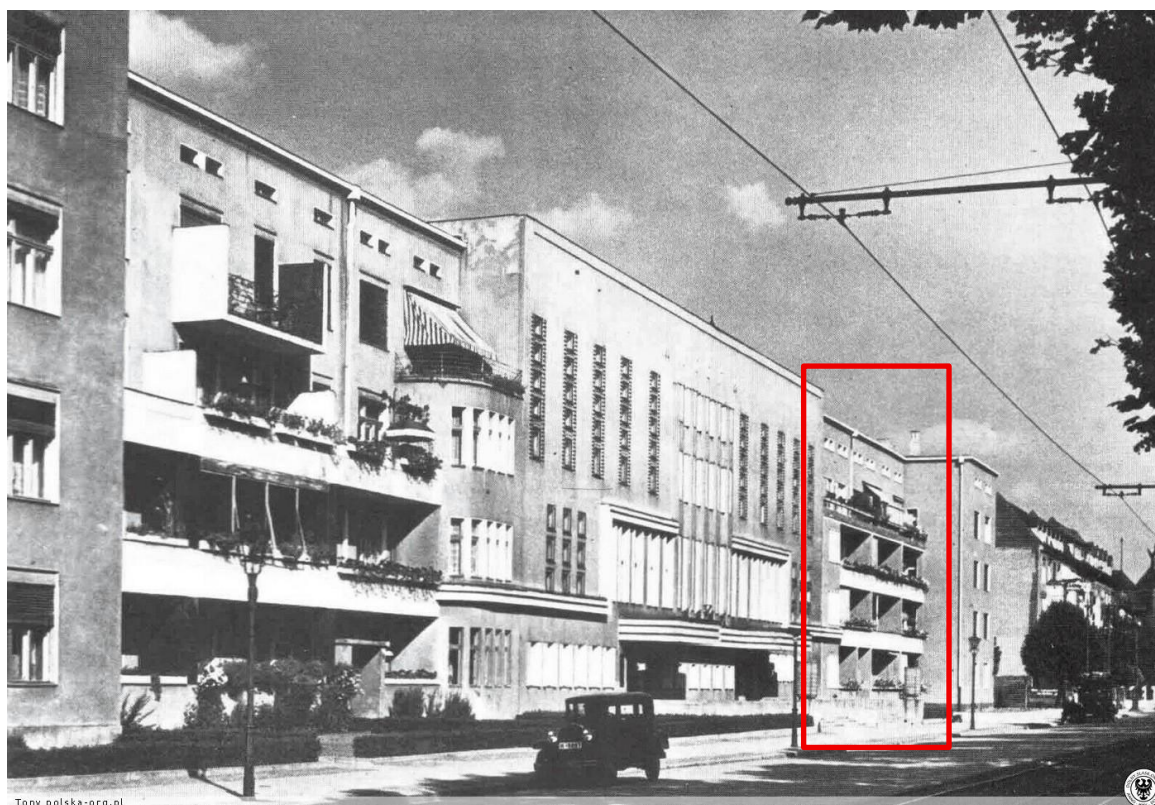

Przeprowadzono badania sondażowe na elewacji frontowej i tylnej budynku przy ul. Hallera 13 we Wrocławiu. Podczas badań prowadzono rozpoznanie stratygrafii warstw tynkarskich i zachowanych na nich warstw malarskich. Wykonano zdjęcia makroskopowe miejsc, w których stwierdzono obecność warstw historycznych.

ODKRYWKI SONDAŻOWE
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA BADAŃ

FOT. 1. Elewacja frontowa budynku przy ul. Hallera 13 we Wrocławiu, źródło: polskaorg.

FOT. 2. Elewacja frontowa budynku przy ul. Hallera 13 we Wrocławiu w latach 30-tych XX w., źródło: polskaorg.

FOT. 3-4. Elewacje sąsiednich budynków zlokalizowanych przy ul. Hallera 15 (dawne kino Lwów) i Hallera 17 we Wrocławiu w latach 30-tych XX w., źródło: polskaorg. Budynki powstały wcześniej niż kamienica przy ul. Hallera 13 i stanowią ciąg kompozycyjny tej pierzei ulicy. Budynek

FOT. 5-6. Odkrywka sondażowa na styku łuku lewej strony elewacji (ściana z pionowymi oknami), ściany balkonu na pierwszym piętrze nad wejściem do budynku oraz balustrady balkonu na drugim piętrze. Pod wtórną warstwą tynku zachowany jest oryginalny tynk wapienny, pokryty patyną naturalną, niemalowany, bez śladów jakiegokolwiek warstwy malarskiej. Tynk ten jest spękany, ma osłabioną strukturę.

FOT. 7-8. Odkrywka sondażowa na dwuwarstwowym parapecie pod oknami pierwszego piętra. Pod wtórnym, nakrapianym tynkiem zachowany jest oryginalny tynk wapienny z naturalną patyną na powierzchni, na którym widoczna jest warstwa malarska w kolorze białym (pobiata wapienna).

FOT. 9-10. Odkrywka sondażowa na dwuwarstwowym parapecie pod oknami pierwszego piętra. Pod wtórnym, nakrapianym tynkiem zachowany jest oryginalny tynk wapienny z naturalną patyną, na którym widoczna jest warstwa malarska w kolorze białym (pobiała wapienna).

FOT. 11-12. Odkrywka sondażowa na dwuwarstwowym parapecie pod oknami pierwszego piętra. Pod wtórnym, nakrapianym tynkiem zachowany jest oryginalny tynk wapienny z naturalną patyną, na którym widoczna jest warstwa malarska w kolorze białym (pobiała wapienna).

FOT. 13-14. Fragmenty elewacji budynku na najwyższej kondygnacji, gdzie oryginalny tynk wapienny jest eksponowany w pierwotnej formie, bez warstw wtórnych. Na jego powierzchni widoczna jest naturalna patyna, wymyta lokalnie przez zaciekającą wodę opadową (np. plama tuż pod rynną, nad oknami poddasza). Powierzchnia tynku jest wypłukana i z siatką spękań.

FOT.15-17. Fragmenty elewacji budynku na najwyższej kondygnacji, gdzie oryginalny tynk wapienny jest ekspozowany w pierwotnej formie, bez warstw wtórnych. Na jego powierzchni widoczna jest naturalna patyna, wymyta lokalnie przez zaciekającą wodę opadową (np. plama tuż uszkodzeniem gzymsu wieńczącego). Powierzchnia tynku jest wypłukana i pokryta siatką spękań.

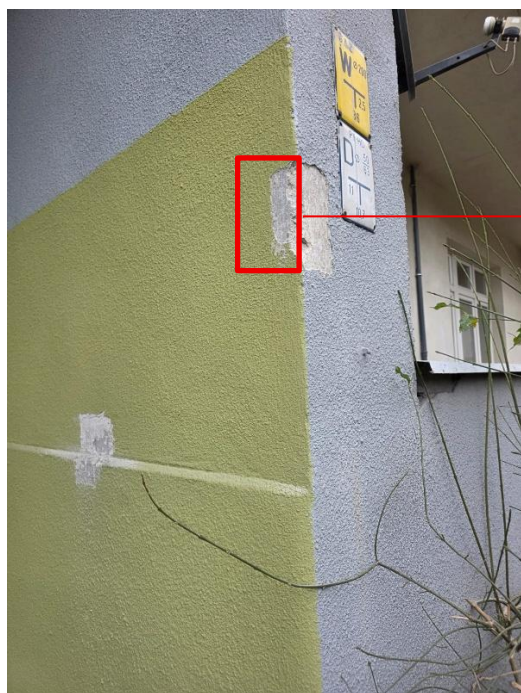

FOT.18-19. Fragment gzymsu pod rynną. W miejscu uszkodzenia widoczny przekrój przez warstwy chronologiczne – na podłożu, którym jest mur ceglany widoczna tylko jedna warstwa tynku wapiennego. Skład zaprawy murarskiej widocznej między cegłami jest analogiczny do składu zaprawy tynkarskiej.

FOT.20-24. Odkrywka sondażowa na parterze, na styku ściany elewacji frontowej i podcienia wejścia do budynku. Na ścianach podcienia (ganku), pod wtórnymi warstwami tynku cementowego, zachowana jest warstwa oryginalnego tynku wapiennego z powłoką malarską w kolorze szarym (ciepły odcień szarości). Pierwotną warstwę malarską położono warstwie podkładowej w kolorze białym (pobiata wapienna). Na elewacji frontowej, bezpośrednio na tynku, zachowana jest pierwotna warstwa malarska w kolorze białym, pokryta zabrudzeniami.

FOT.25-26. Odkrywka sondażowa
na parterze, na ścianie ganku,
po prawej stronie wejścia
do budynku. Pod wtórnymi warstwami
tynku cementowego, zachowana jest
warstwa oryginalnego tynku
wapiennego
z powłoką malarską w kolorze szarym
(w ciepłym odcieniu szarości).
Pierwotna warstwa malarska, nałożona
została na tynk pozbawiony zabrudzeń
i bez patyny.

FOT.27-29. Odkrywka sondażowa na narożniku cokotu elewacji frontowej, na ścianie ganku, po prawej stronie wejścia do budynku. Na spękanym tynku wapiennym widoczne są pozostałości powłoki malarskiej w kolorze białym (warstwa podkładowa dla [pierwotnej warstwy malarskiej?])

FOT.30-31. Tylna elewacja kamienicy, obecny stan zachowania. Na większości powierzchni elewacji eksponowany jest oryginalny tynk wapienny pokryty patyną naturalną i zabrudzeniami. Jaśniejsze plamy w formie zacieków to efekt obmywania elewacji przez wodę opadową. Wtórne warstwy malarskie widoczne są tylko na balustradach i części ścian balkonów.

FOT. 32-33. Tylne elewacja kamienicy, obecny stan zachowania. Na większości powierzchni elewacji eksponowany jest oryginalny tynk wapienny pokryty patyną naturalną i zabrudzeniami. Wtórne warstwy malarskie widoczne są tylko na balustradach i części ścian balkonów. Na poziomie parteru znaczne ubytki tynku. Widoczne są w tych miejscach warstwy chronologiczne - mur ceglany i jedyna obecna na nim warstwa tynku wapiennego o składzie identycznym z tynkiem zachowanym na elewacji frontowej.

FOT. 34-35. Odkrywka sondażowa na tylnej elewacji budynku, na poziomie parteru. Widoczne są w tym miejscu warstwy chronologiczne - mur ceglany i jedyna obecna na nim warstwa tynku wapiennego o składzie identycznym z tynkiem zachowanym na elewacji frontowej. Na powierzchni tynku brak jest śladów powłok malarskich. Widoczna jest tylko patyna naturalna i zabrudzenia.

FOT. 36-37. Elewacja tylna.
Widoczne są w tym miejscu
warstwy chronologiczne - mur
ceglany i jedyna obecna
na nim warstwa tynku
wapiennego o składzie
identycznym z tynkiem
zachowanym na elewacji
frontowej. Na powierzchni
tynku brak jest śladów powłok
malarskich. Widoczna jest tylko
patyna naturalna i
zabrudzenia.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW SONDAŻOWYCH BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH

Wykonano odkrywki sondażowe na elewacji frontowej kamienicy przy ul. Hallera 13 we Wrocławiu. Na części elewacji występują wtórne warstwy tynkarskie i malarskie. Stwierdzono, że zachowane są pozostałości oryginalnej warstwy tynku wapiennego, który na znacznej części elewacji jest też nadal ekspozycyjny, nie zakryty wtórnymi warstwami (najwyższa kondygnacja oraz część ścian balkonów). Dokonano także analizy wystroju elewacji tylnej. Lico elewacji tylnej pozbawione jest jakichkolwiek

warstw malarskich, w tym pierwotnych i wtórnych. Warstwy wtórne występują tylko na balustradach balkonów.

Pierwotny wystrój elewacji zarówno frontowej jak i tylnej stanowił tynk wapienny zatarty na gładko. Elewacja tylna nie była malowana.

W trakcie odkrywek sondażowych obecność pozostałości warstwy malarskiej na oryginalnym tynku wapiennym zaobserwowano na poziomych elementach elewacji, tj. parapecie (poziomym gzymsie dwupasowym/dwuwarstwowym) pod oknami pierwszego piętra, po lewej stronie elewacji oraz na ścianie elewacji na parterze. Jest to powłoka malarska w kolorze białym, o spoiwie klejowo-kredowym, najlepiej czytelna w odkrywkach wykonanych na ścianie frontowej elewacji parteru. Wnętrze podcienia (ganku) przed wejściem do budynku pierwotnie malowane było w ciepłym odcieniu szarości. Pod wtórnymi warstwami tynku cementowego i obecnych na nim warstw malarskich zachowane są fragmenty tej warstwy chronologicznej.

Struktura oryginalnego tynku wapiennego, zarówno na elewacji frontowej jak i tylnej, jest w znacznym stopniu osłabiona. Widoczne są liczne spękania, powierzchnia jest zerodowana (wyptukana), pokryta patyną naturalną i zabrudzeniami. Widoczne są też miejsca, które podlegały obmywaniu wodą deszczową, które są jaśniejsze od pozostałych partii elewacji, pokrytych zabrudzeniami i warstwami wtórnymi (tynkarskimi i malarskimi). Warstwy wtórne występują na balustradach większości balkonów, na ścianach kondygnacji parteru i ścianie pierwszego i drugiego piętra po lewej stronie elewacji wokół, pionowych okien.

Przeanalizowano dostępne fotografie archiwalne elewacji budynku przy ul. Hallera 13, sąsiedniego budynku, zlokalizowanego w tej samej pierzei ulicy, tj. pod adresem Hallera 17, wzniesionego symetrycznie po drugiej stronie elewacji budynku kina Lwów. Budynek pod nr 17 powstał wcześniej niż kamienica przy ul. Hallera 13. Ma bardzo zbliżoną formę i razem z budynkiem dawnego kina Lwów (Haller 15), usytuowanego między nimi, stanowią ciąg kompozycyjny tej pierzei ulicy. Na podstawie analizy tych materiałów oraz wyników omawianych tu sondażowych odkrywek stratygraficznych można stwierdzić, że te trzy budynki były (są) stylistycznie dopasowane i miały analogiczny wystrój – poziome elementy elewacji były malowane w kolorze białym. Na archiwalnych fotografiach elewacji budynku przy ul. Hallera 17 widoczne są obramienia otworów okiennych malowane na biało. Obecności tego typu detalu

na elewacji budynku przy ul. Hallera 13 nie stwierdzono w trakcie sondażowych odkrywek.

W trakcie planowanych w przyszłości prac na tej i sąsiednich elewacjach kina Lwów i budynku przy ul. Hallera 17 konieczny jest nadzór konserwatorski doświadczonego konserwatora technologa, który podczas skuwania wtórnych warstw sprawdzi, czy zachowały się pozostałości oryginalnego wystroju.